

Druga knjiga o Makabejcima

¹ Braću Židove u Egiptu pozdravljaju njihova braća Židovi iz Jeruzalema i iz židovske zemlje i žele im nepomućeni mir. ² Obasuo vas Bog dobročinstvima i spomenuo se svog Saveza s Abrahamom, Izakom i Jakovom, svojim vjernim slugama! ³ Dao vam svima srce da ga štujete i njegovu volju vršite velikodušno i radosno! ⁴ Otvorio vaše srce svom Zakonu i svojim zapovijedima i dao vam mir! ⁵ Uslišao vam molitve, pomirio se s vama i ne ostavio vas u vrijeme nevolje! ⁶ U ovaj trenutak mi se ovdje za vas molimo. ⁷ Za kraljevanja Demetrijeva godine sto šezdeset i devete mi smo vam Židovi pisali ovo: "U nevoljama i jadima koji su zaredali u ovim godinama otkako su Jason i njegove pristalice izdali Svetu zemlju i kraljevstvo, ⁸ zapalili Velika vrata i prolili nevinu krv, pomolili smo se Gospodinu i on nas je uslišao. Prinijeli smo žrtvu i najfinije brašno, upalili svjetiljke i postavili hljebove." ⁹ Sad vam pišemo da biste u mjesecu Kislevu svetkovali Blagdan sjenica. Godine sto osamdeset i osme. ¹⁰ Stanovnici Jeruzalema i stanovnici Judeje, starješine i Juda: savjetniku kralja Ptolemeja Aristobulu, od roda pomazanih svećenika, i Židovima u Egiptu pozdrav i dobro zdravlje! ¹¹ Neka je velika hvala Bogu, koji nas je izbavio iz velikih pogibli kad smo imali vojevati protiv kralja. ¹² On je doista odbio one koji su

zavojevali na Sveti grad. ¹³ Kad im je zapovjednik otišao u Perziju, sasjekli su u Nanejinu hramu i njega i njegovu vojsku, koja se smatrala nepobjedivom. Nanejini svećenici poslužili su se varkom. ¹⁴ Antioh je onamo došao sa svojim prijateljima pod izlikom da će se oženiti Nanejom, a zapravo da, u ime miraza, prisvoji veliko tamošnje blago. ¹⁵ Nanejski su svećenici izložili blago. Čim je Antioh s nekolicinom ušao u hramsko predvorje, svećenici zatvoriše svetište. ¹⁶ Otvoriše tajna vrata na stropu, baciše kamenje i ubiše zapovjednika. Sasjekoše ga na komade, a glave baciše onima koji bijahu vani. ¹⁷ Neka je za sve to hvaljen naš Bog, koji je bezbožnike predao smrti. ¹⁸ Dvadeset i petog Kisleva svetkovat ćemo očišćenje Hrama, pa smo smatrali uputnim da vas o tom obavijestimo, kako biste i vi prikladno svetkovali Blagdan sjenica i vatre koja se pokazala kad je Nehemija, sagradivši Svetište i žrtvenik, prinio žrtve. ¹⁹ Kad su, naime, naše oce odvodili u Perziju, tadašnji su pobožni svećenici uzeli žrtvenu vatru i sakrili je u udubinu sličnu presahlu bunaru. Spremili su je tako da nitko za to skrovište ne sazna. ²⁰ Poslije mnogo godina bi Božja volja da perzijski kralj pošalje Nehemiju: ovaj je dao da vatru potraže potomci onih svećenika koji su je sakrili. Ti izvijestiš da nisu našli vatre nego nekakvu muljevit vodu, a on im zapovjedi da je zahvate i donesu. ²¹ Pošto je bilo pripravljeno sve za žrtvu, naloži Nehemija svećenicima da tom vodom poškrope drva i što je na njima. ²² Tek što su

to učinili, u trenutku zasja sunce, dotad zastrto oblakom, i buknu velika vatra, tako te se svi zadiviše. ²³ Dok je žrtva izgarala, svećenici su molili - svećenici i sav narod. Započinjao je Jonatan, a drugi su, zajedno s Nehemijom, nastavljali. ²⁴ Molitva je glasila ovako: “Gospode, Gospode Bože, stvoritelju svega, strašni, jaki, pravedni, milosrdni, jedini kralju, jedini dobri, ²⁵ jedini darežljivi, jedini pravedni, svemogući i vječni, koji spasavaš Izraela od svakog zla, koji si naše oce izabrao i posvetio, ²⁶ primi ovu žrtvu za sav svoj izraelski narod. Čuvaj svoju baštinu i posveti je! ²⁷ Sakupi one od nas koji su razasuti, izbavi one što robuju među poganima, pogledaj milostivo prezrene i pogrđene, tako da pogani spoznaju da si ti naš Bog! ²⁸ Kazni one koji nas ugnjetavaju i drsko vrijeđaju! ²⁹ Usadi svoj narod u svoje Sveto mjesto, kao što je rekao Mojsije!” ³⁰ Svećenici pak pjevahu hvalospjeve. ³¹ Kad je izgorjela žrtva, zapovjedi Nehemija da se preostala voda izlije na veliko kamenje. ³² Kad su to izvršili, liznu plamen, ali ga upi jači sjaj vatre na žrtveniku. ³³ Razglasilo se to, i kralju perzijskom bi javljeno da se na mjestu gdje svećenici, odvedeni u sužanjstvo, bijahu sakrili oganj pojavila voda kojom su Nehemija i njegovi ljudi posvetili žrtve. ³⁴ Kralj nato provjeri događaj, dade ograditi to mjesto i uspostaviti svetište. ³⁵ Onima kojima ga je prepustio dao je udio u velikim prihodima koje je odande izvlačio. ³⁶ Nehemija i njegovi ljudi to su mjesto prozvali Neftar, što znači “očišćenje”, ali se ono

općenito zove Neftaj.

2

¹ U spisima se nalazi kako je prorok Jeremija prisilno iseljenima zapovjedio da uzmu vatre, kako je već spomenuto, ² i kako je tim prisilno iseljenima prorok preporučio, kad im je davao Zakon, da ne zaborave zapovijedi Gospodnjih i ne zastrane vjerom kad budu gledali ukrašene zlatne i srebrne likove. ³ Takvim i sličnim riječima opominjaše ih da ne odvrgnu Zakon od srca. ⁴ U tom je spisu pisalo kako je prorok po Božjem nadahnuću sa sobom ponio Šator i Kovčeg saveza, pa se uspeo na goru na koju se bio popeo Mojsije i odakle je motrio Božju baštinu. ⁵ Stigavši onamo, Jeremija nađe stan u pećini, unese u nj Šator i Kovčeg i kadioni žrtvenik, a ulaz zagradi. ⁶ Neki od njegovih pratilaca došli su zatim da označe put, ali ga nisu mogli naći. ⁷ Kad je to saznao Jeremija, prekorio ih je ovako: “Ovo mjesto bit će nepoznato sve dok Bog ponovo ne sabere svoj narod i ne smiluje mu se. ⁸ Tada će Gospodin ponovo pokazati sve ove predmete i vidjet će se Gospodinova slava i Oblak, kao što se pojavio za Mojsija i kad je Salomon molio da hram bude veličanstveno posvećen.” ⁹ Tu se također pripovijedalo kako je Salomon, nadaren mudrošću, prinio žrtvu posvete i završetka Hrama. ¹⁰ Isto onako kako je Mojsije molio Gospodina i s neba siđe oganj i sažga žrtvu, tako je i Salomon molio te je oganj sišao i sagorio žrtve. ¹¹ Mojsije

bijaše rekao: “Zato što se nije pojela, okajnica je spaljena.” ¹² Tako je i Salomon svetkovao osam dana. ¹³ O tome se pripovijeda i u spisima i uspomenama Nehemijinim, i još kako je on, sastavljajući knjižnicu, sakupio knjige o kraljevima, o prorocima i o Davidu, a tako i darovnice kraljeva. ¹⁴ Isto je tako Juda sabrao sve knjige, razasute zbog rata koji se vodio protiv nas, i sad su u našim rukama. ¹⁵ Ako vam, dakle, trebaju, pošaljite nam glasnike da vam ih donesu. ¹⁶ Pišemo vam zato što namjeravamo svetkovati očišćenje Hrama. Bilo bi, dakle, lijepo da i vi te dane svetkujete. ¹⁷ Bog je spasio sav svoj narod i svima dao baštinu, kraljevstvo, svećeništvo i Svetište - pa će nam se Bog, kako se nadamo ¹⁸ jer je Zakonom obećao, uskoro smilovati i sabrati nas iz krajeva pod nebom na Sveto mjesto. On nas je izbavio iz velikih zala i očistio mjesto. ¹⁹ Povijest Jude Makabeja i njegove braće, očišćenje velikog Hrama, obnovu žrtvenika; ²⁰ zatim bojeve protiv Antioha Epifana i njegova sina Eupatora; ²¹ nadalje, nebeska ukazanja u prilog junaka koji su se velikodušno borili za židovstvo, tako da su, premda malobrojni, oplijenili svu zemlju i barbarske horde natjerali u bijeg; ²² zatim kako su ponovo osvojili Svetište, slavno u svem svijetu, oslobodili Grad, uspostavili zakone kojima je prijetilo ukinuće, jer im se Gospod smilovao sa svom svojom blagošću; ²³ sve je to Jason Cirenac ocrtao u pet knjiga, a mi ćemo pokušati da zbijemo u jedno djelo. ²⁴ S obzirom na obilje brojeva i na teškoću

na koju, zbog opsežnosti građe, nailaze oni koji se upuštaju u povijesna izlaganja, ²⁵ nastojali smo pružiti duhovnu okrepu onima koji žele čitati, lako štivo onima koji bi te činjenice htjeli upamtiti, a svima bez razlike korist. ²⁶ Nama koji smo se latili mučnog posla skraćivanja ono nije laka zadaća nego rad koji stoji znoja i bdjenja. ²⁷ Ali kao što nije lako onome koji priređuje gozbu i nastoji zadovoljiti druge, i mi ćemo, da zaslužimo zahvalnost mnogih, radosno podnijeti ovaj mučni posao. ²⁸ Prepuštajući povjesničaru brigu da podrobno opisuje svaki događaj, mi ćemo se truditi da dademo pojednostavnjen prikaz. ²⁹ Kao što se graditelj nove kuće mora pobrinuti za čitavu zgradu, a onaj koji je ukrašuje i oslikava voštanim bojama treba da misli što dolazi u obzir za ukrašivanje, tako treba da bude u našem poslu. ³⁰ Udubiti se u stvar, istraživati izvore i zalaziti u pojedinosti - to je dužnost pisca povijesti. ³¹ A onomu koji sažima treba dopustiti da bude kratak u izlaganju, kloneći se iscrpne povijesti. ³² Počnimo, dakle, izlaganje, kad smo se toliko zadržali na predgovoru; bilo bi glupo razvlačiti predgovor povijesti, a zbijati samu povijest.

3

¹ Dok se u Svetom gradu živjelo u potpunom miru i dok su se ondje najstrože obdržavali zakoni, i to zbog pobožnosti velikog svećenika Onije i njegove mržnje na zlo, ² događalo se da su i sami kraljevi poštovali Sveto mjesto i častili

Hram najdragocjenijim darovima. ³ Tako je azijski kralj Seleuk iz vlastitih dohodaka namirivao sve troškove koji su bili potrebni za bogoslužne žrtve. ⁴ Ali neki Šimun iz Bilgina plemena, postavši hramskim predstojnikom, zavadi se s velikim svećenikom zbog gradskoga tržišnog nadzora. ⁵ Kako nije mogao pobijediti Oniju, ode k Apoloniju iz Tarsa, koji je u to vrijeme bio upravitelj u Celesiriji i Feniciji. ⁶ Priopći mu kako je jeruzalemska riznica krcata neizrecivim blagom, tako da mu se količina ne može ustanoviti, i kako to sve nije potrebno za troškove žrtvovanja te bi se moglo prebaciti u kraljevsko vlasništvo. ⁷ Prigodom jednog sastanka s kraljem Apolonije ga obavijesti o prokazanom blagu, a kralj izabra Heliodora, svoga državnog upravitelja, i posla ga s nalogom da preuzme spomenuto blago. ⁸ Heliodor odmah krenu na put, pod izlikom da će izvršiti nadzor nad gradovima Celesirije i Fenicije, a uistinu da izvrši kraljev nalog. ⁹ Kad je došao u Jeruzalem i kad su ga vrhovni svećenik i grad ljubezno primili, priopći o prijavi i objasni radi čega je došao, pa poče ispitivati je li uistinu tako. ¹⁰ Veliki mu svećenik objasni da su to pohrane udovica i siročadi; ¹¹ a nešto od toga da pripada Hirkanu, Tobijinu sinu, veoma uglednu čovjeku, te da, suprotno od klevetničke izjave opakog Šimuna, ima svega četiri stotine talenata srebra i dvije stotine talenata zlata. ¹² Nikako nije dopušteno da se oštete oni koji su se pouzdale u svetost mjesta, u dostojanstvo i nepovredivost Hrama koji je poštovan u svem svijetu.

¹³ Ali je Heliodor, zbog kraljevih naloga, rekao da se blago svakako mora preuzeti u kraljevsku blagajnu. ¹⁴ Na dan koji je za to odredio ušao je da popiše blago. U gradu je nastala povelika uznemirenost. ¹⁵ Svećenici su se u svećeničkoj odjeći bacili ničice pred žrtvenik i zavapili prema nebu, Tvorcu zakona o pohrani, moleći ga da sačuva netaknuta dobra onima koji su ih pohranili. ¹⁶ Pogled na lice velikog svećenika razdirao je srce: njegov izgled i bljedilo lica odavalo je duševnu tjeskobu. ¹⁷ Obuzeo ga strah te je drhtao cijelim tijelom, a to je onima koji su ga gledali kazivalo koliko mu srce pati. ¹⁸ Ljudi su hrlili hrpimice iz kuća na skupnu molitvu, jer je Svetom mjestu prijetilo oskvrnuće. ¹⁹ Žene, potpasavši kostrijet ispod grudi, grnule na ulice. Štoviše, i djevojke, zatvorene u kućama, istrčale jedne na vrata, druge na zidove, neke se naginjale kroz prozore, ²⁰ a sve pružale ruke prema nebu, na molitvu. ²¹ Bilo je žalosno vidjeti posvuda prostrto mnoštvo i tjeskobu velikog svećenika zbog onoga što će doći. ²² Dok su s jedne strane zazivali svemogućeg Gospoda da povjerene pologe potpuno netaknute sačuva vlasnicima, ²³ s druge je strane Heliodor izvršivao ono što se odlučilo. ²⁴ Već je on stigao sa svojom pratnjom pred riznicu, kad se ukaza Gospodar duhova i svih vlasti u takvu veličanstvu da je sve koji se usudiše onamo ići udarila Božja sila te su zapali u nemoć i strah. ²⁵ Pred očima im se pojavi konj s prekrasnim sedlom, a na njem strašan jahač: žestoko se

propinjući, konj je udarao Heliodora prednjim kopitima. Onaj koji je sjedio na njemu kao da je bio u zlatnu oklopu. ²⁶ U isto vrijeme ukazala mu se dva druga mladića, vrlo snažna, sjajne ljepote, u veličanstvenoj odjeći. Pristupiše Heliodoru, jedan s jedne a drugi s druge strane, i stadoše ga bez daha bičevati tučom udaraca. ²⁷ Heliodor pade na zemlju; obavi ga gusta tama, a oni ga pograbiše i staviše na nosila. ²⁸ I tako su tog čovjeka, koji je čas prije ušao u spomenutu riznicu s mnogobrojnom pratnjom i cijelom tjelesnom stražom, iznijeli bespomoćna, i po tome svi jasno uvidješe Božju silu. ²⁹ Dok je on, udaren Božjom moći, ležao bez riječi i lišen svake nade u spasenje, ³⁰ Židovi su veličali Gospodina koji je čudesno proslavio svoje Sveto mjesto. A Hram, trenutak prije pun straha i nemira, sada, kad se očitovao Sveladar Gospodin, prelijevao se radošću i veseljem. ³¹ Neki od Heliodorovih pratilaca brzo su zatražili Oniju da moli Svevišnjega neka podari život onomu što je ležao na izdisaju. ³² Bojeći se da kralj možda ne bi posumnjao da su Židovi napakostili Heliodoru, veliki svećenik prinese žrtvu za spas toga čovjeka. ³³ Dok je veliki svećenik prinosiso žrtvu pomirnicu, Heliodoru se opet ukazaše oni isti mladići u istoj odjeći. Stadoše preda nj i rekoše mu: "Budi vrlo zahvalan velikom svećeniku Oniji, jer ti je Gospodin samo po njemu podario život. ³⁴ A ti, koga je Nebo izbičevalo, razglasuj svima veličanstvenu Božju silu!" To rekavši, iščeznuše. ³⁵ Heliodor prinese

žrtvu Gospodinu i učini velike zavjete Onomu koji mu je poklonio život, pa se ljubežno oprosti s Onijom i vrati se kralju sa svojom vojskom. ³⁶ Svjedočio je pred svima o djelima svevišnjeg Boga koja je vidio svojim očima. ³⁷ Kad ga je kralj upitao koji mu se čovjek čini prikladan da se još jednom pošalje u Jeruzalem, Heliodor odgovori: ³⁸ "Ako imaš kakva neprijatelja ili kakva zavjerenika protiv države, pošalji ga onamo da ti se izbičevan vrati, ako uopće iznese živu glavu, jer uistinu na onome mjestu vlada Božja sila. ³⁹ Onaj koji stoluje na nebu, bdi nad onim mjestom i brani ga, a one koji onamo zlonamjerno pristupaju bije i uništava." ⁴⁰ To su, eto, događaji s Heliodorom i očuvanjem svete riznice.

4

¹ Spomenuti Šimun, izdajnik blaga i domovine, okleveta Oniju da je rovario protiv Heliodora i upriličio onu nesreću. ² Dobročinitelja grada, zaštitnika svojih sunarodnjaka, revnitelja za zakone on se usudio nazvati državnim neprijateljem. ³ Mržnja se toliko raspirila da je neki Šimunov pristaša počinio umorstva. ⁴ Onija je bio svjestan da je takvo suparništvo mučno i da Menestejev sin Apolonije, upravitelj Celesirije i Fenicije, potiče Šimuna na zloću; ⁵ zato se uputi kralju, ne da svoje sugrađane tuži, nego radi opće i pojedinačne koristi sveg naroda. ⁶ Zapravo je dobro vidio da je bez kraljeva posredovanja već nemoguće održavati javni mir

i da se Šimun neće okaniti svoje ludosti. ⁷ Kad je Seleuk preminuo a kraljevstvo preuzeo Antioh nazvan Epifan, Onijin brat Jason gledaše da se dočepa velikog svećeništva. ⁸ Sastavši se s kraljem, obeća mu tri stotine i šezdeset talenata srebra i još osamdeset talenata na ime drugog dohotka. ⁹ Osim toga, obećao je da će platiti još stotinu i pedeset talenata ako mu se dopusti da na svoju ruku podigne gimnazij i efebij i da Jeruzalemcima podijeli antiohijsko građanstvo. ¹⁰ Kad je kralj pristao, Jason, čim se dočepao vlasti, prevede svoje sunarodnjake grčkome načinu života. ¹¹ Ukide slobostine koje je kralj iz čovjekoljublja bio podijelio Židovima posredstvom Ivana, oca Eupoleмова - to je onaj Eupolem koji će kasnije poći u poslanstvu da s Rimljanima sklopi prijateljstvo i savez. Ukratko, rušio je zakonite građanske ustanove i uvodio nove protuzakonite običaje. ¹² Namjerno je dao ispod tvrđave sagraditi borilište, a sam je najbolje efebe vodio pod petazom. ¹³ Zbog pokvarenosti bezbožnog Jasona, koji nije bio nikakav svećenik, helenizam je tako ojačao a strana moda uzela toliko maha ¹⁴ da svećenici više u službi oko žrtvenika nisu pokazivali nikakve revnosti, nego su se, prezirući Hram i zanemarujući žrtve, na poziv zvečke žurili na Zakonom nedopuštene priredbe u kazalištu. ¹⁵ Ne držeći ništa do časti svoje zemlje, vrlo su visoko cijenili helenske počasti. ¹⁶ Zato ih je upravo snašla teška nevolja: postadoše im neprijatelji i krvnici baš oni koje su živo nastojali

nasljedovati u načinu života i u svemu im biti slični. ¹⁷ Božji se zakoni ne krše nekažnjivo, a to će pokazati iduće razdoblje. ¹⁸ Kad su se u Tiru, u kraljevoj nazočnosti, održavala petogodišnja natjecanja, ¹⁹ poslao je zločinački Jason kao gledaoce one Jeruzalemce koji su imali antiohijsko građanstvo; sa sobom su nosili trista srebrnih drahma za žrtvu Heraklu. No čak i oni koji su ih nosili smatrali su da ih nije zgodno upotrijebiti za žrtvu nego za nešto drugo. ²⁰ Tako je, dakle, novac koji je pošiljalac odredio za žrtvu Heraklu, odlukom onih koji su ga nosili, potrošen za gradnju brodova sa tri reda vesala. ²¹ Menestejev sin Apolonije bi poslan u Egipat da pribiva ustoličenju kralja Filometora. Antioh je doznao da kralj ne odobrava njegovih pothvata, pa se stao brinuti za svoju sigurnost. Zato je došao u Jopu, odakle se zaputio u Jeruzalem. ²² Veličanstveno su ga primili Jason i grad i uveli ga uza zublje i klicanje. Poslije isto tako uđe s vojskom u Feniciju. ²³ Poslije tri godine Jason posla Menelaja, brata spomenutog Šimuna, da kralju odnese novaca i da ga podsjeti na rješenje nekih hitnih poslova. ²⁴ A Menelaj pristupi kralju s preporukama i, dajući dojam ugledna čovjeka, isposlova sebi velikosvećeničku čast, nudeći tri stotine srebrnih talenata više nego Jason. ²⁵ Primivši, dakle, kraljevske naloge, vrati se a da na njemu nije bilo ničega što bi bilo dostojno velikosvećeništva: donio je sa sobom samo jarost nasilnika i bijes divlje zvijeri. ²⁶ I tako je Jasona, koji je potkopao vlastitog

brata, potkopao drugi, pa je morao pobjeći u Amanitidu. ²⁷ Menelaj se, doduše, čvrsto držao vlasti, ali kralju nije nikako plaćao obećanih svota, ²⁸ iako je to od njega zahtijevao Sostrat, zapovjednik tvrđave, koji je bio ovlašten da utjeruje dohotke. Zato su obojica pozvana kralju. ²⁹ Menelaj je morao prepustiti veliko svećeništvo u nasljedstvo bratu Lizimahu, a Sostrata je zamijenio Krates, zapovjednik Ciprana. ³⁰ Dok se to zbivalo, pobunili se Taršani i Malošani zbog toga što su im gradove darovali u miraz kraljevoj inoči Antiohidi. ³¹ Kralj je, dakle, brže otišao da ih smiri, a kao zamjenika ostavi Andronika, jednog od velikih dostojanstvenika. ³² Menelaj, računajući da mu se pružila zgodna prilika, prisvoji nešto zlatnog posuđa iz Hrama i darova ga Androniku, a drugo porasproda u Tiru i susjednim gradovima. ³³ Kad je Onija o tom primio točne obavijesti, oštro ga prekori, pošto se prije povukao u grad-utočište Dafnu kod Antiohije. ³⁴ Stoga je Menelaj nasamo zamolio Andronika da Oniju ubije. Ovaj dođe k Oniji, prijevarom ga namami pruživši mu desnicu na zakletvu, i Onija, sumnjajući doduše, iziđe iz utočišta, a on ga smjesta ubi, ne mareći za pravdu. ³⁵ Zbog nepravednog umorstva toga čovjeka silno su se ogorčili i ožalostili ne samo Židovi nego i mnogi pripadnici drugih naroda. ³⁶ Kad se kralj vratio iz cilicijskih krajeva, dođe preda nj poslanstvo Židova iz različitih gradova te mu se potuži; njima su se pridružili i Grci, jer su i oni negodovali zbog okrutnog umorstva

Onije. ³⁷ Antioh, jako ožalošćen i ganut, zaplaka sjećajući se pokojnikove mudrosti i razboritosti. ³⁸ Planu gnjevom i smjesta s Andronika skinu grimizni plašt, razdera mu odijelo i provede ga čitavim gradom sve do onog mjesta gdje je bezbožno ubio Oniju; tu ubojicu smaknuše. Tako ga je Gospodin kaznio onako kako je zaslužio. ³⁹ Lizimah je s Menelajevim znanjem u gradu počinio mnogo svetogrdnih krađa. Kad se o tom nadaleko proširio glas, puk se diže protiv Lizimaha, ali se već mnogo zlatnine raznijelo. ⁴⁰ Protiv pobunjenog mnoštva, gnjevom raspaljena, Lizimah naoruža oko tri tisuće ljudi i prvi počne vršiti nasilja, u kojima je četovođa bio neki Auran, čovjek poodmakle dobi i nipošto manje bezumnosti. ⁴¹ Kad su ljudi vidjeli da će ih Lizimah napasti, pograbiše jedni kamenje, drugi toljage, a neki zagrabiše pune ruke pepela koji se ondje nalazio, pa svi hrpimice navališe na Lizimahove ljude. ⁴² Mnoge su ranili, neke ubili, ostale natjerali u bijeg, a samoga oskvrnitelja izmrcvarili kraj riznice. ⁴³ Zbog toga bi podignuta tužba protiv Menelaja. ⁴⁴ Kad je kralj došao u Tir, tri su čovjeka što ih je poslalo veliko vijeće branila pravednost svoje stvari. ⁴⁵ Menelaj, videći da će izgubiti, obeća Dorimenovu sinu Ptolemeju mnogo novaca ako za njegovu stvar predobije kralja. ⁴⁶ Ptolemej odvede kralja pod neki trijem da se tobože ondje rashladi i skloni ga da promijeni odluku. ⁴⁷ I doista, Menelaja, krivca svega zla, kralj oslobodi od svih optužbi, dok one bijednike koji bi bili

proглаšeni nevinima da su svoju stvar branili i kod Skita - osudi na smrt. ⁴⁸ Tako oni koji su govorili u obranu grada, naroda i svetog posuđa smjesta podniješe nepravednu kaznu. ⁴⁹ Čak su im i Tirani, zgražajući se nad takvom zloćom, priredili svečani ukop. ⁵⁰ Zbog lakomosti vlastodržaca Menelaj se ipak održi na vlasti; napredujući u pakosti, postade glavni protivnik svojih sugrađana.

5

¹ U to je vrijeme Antioh pripremao drugu vojnu na Egipat. ² Gotovo četrdeset dana po svem gradu pojavljivali se konjanici koji su u zlatnim odorama projahivali zrakom; zatim naoružane čete raspoređene u kohorte; ³ pa konjički odredi svrstani u borbene redove, koji su srljali i napadali jedni na druge; na sve strane zamahivanje štitovima, šuma sulica, mačevi izvučeni iz korica, blještav sjaj zlatnih oklopa i svakojake bojne opreme. ⁴ Svi su molili da ta pojava bude dobar znak. ⁵ Uto se proneše lažan glas da je Antioh preminuo. Jason tada uze ništa manje nego tisuću ljudi te iznenada napade grad. Pošto su bili istjerani oni koji su branili zidine i grad već bio zauzet, Menelaj uteče u tvrđavu. ⁶ Jason je stao nemilice klati svoje sugrađane, ne uviđajući da je uspjeh protiv sunarodnjaka najveći neuspjeh, misleći da stječe pobjedničku slavu nad neprijateljima, a ne nad braćom. ⁷ Nije se domogao vlasti, nego je sramotno završio

svoju izdaju i morao opet tražiti utočište u Amanitidi. ⁸ Tako se završilo njegovo opako djelo. Optužili su ga kod arapskog vladara Arete te je morao bježati od grada do grada; svi su ga gonili, svi mrzili kao otpadnika od Zakona i proklinjali kao krvnika svoje domovine i svojih sugrađana, dok konačno ne zastade u Egiptu. ⁹ Tako je on koji je mnoge izagnao iz domovine poginuo u tuđini, otišavši Lakedemoncima ne bi li u ime srodnštva našao zaštitu. ¹⁰ On koji je toliko ljudi bez sahrane bacio na zemlju ostade neoplakan, bez ukopa i bez mjesta u grobu svojih otaca. ¹¹ Kad je kralj doznao što se dogodilo, pomisli da se Judeja odmetnula. Zato se podiže iz Egipta, zvjerski razjaren u duši, i zauze grad oružanom rukom. ¹² Vojnicima zapovjedi da nesmiljeno pobiju sve one koje sretnu i da pokolju one koji uteknu u kuće. ¹³ Ubijali su mlado i staro, zatirali žene i djecu, klali djevojke i nejačad. ¹⁴ U cigla tri dana bilo je osamdeset tisuća žrtava, od čega je četrdeset tisuća palo od udaraca, a isto ih je toliko prodano u roblje. ¹⁵ Ni time se nije izdovoljio, nego se drznuo ući u Hram najsvetiji na svem svijetu, a vodio ga Menelaj, izdajica zakona i domovine. ¹⁶ Tu je svojim nečistim rukama uzimao sveto posuđe, poganim rukama grabio darove što su ih drugi kraljevi davali za napredak, slavu i dostojanstvo tog mjesta. ¹⁷ Antioh se uznio u srcu, ne misleći da se Gospod samo na kratko vrijeme ljuti na građane zbog njihovih grijeha i zato ne haje za Sveto mjesto. ¹⁸ I da nije bilo tolikog mnoštva grijeha, i njega

bi, čim bi ušao, udarci biča odvratili od drskosti, kao što su odvratili i Heliodora, koga bijaše poslao kralj Seleuk da pregleda riznicu. ¹⁹ Ali Gospodin nije izabrao narod radi Svetog mjesta, nego mjesto radi naroda. ²⁰ Zato je i samo mjesto, imajući udjela u narodnim nevoljama, kasnije sudjelovalo i u blagostanju; zapušteno zbog srdžbe Svemogućega, bit će opet u svoj svojoj slavi obnovljeno nakon izmirenja s velikim Gospodinom. ²¹ Antioh, dakle, iz Hrama odnije tisuću i osam stotina talenata pa se požuri u Antiohiju, misleći u svojoj oholosti da zemlju može učiniti plovnom a more prohodnim - toliko mu se uznijelo srce! ²² Za nadstojnike, pak, koji će zlostavljati narod ostavi u Jeruzalemu Filipa, po narodnosti Frigijca, po čudi surovijega od onoga koji ga je postavio; ²³ a na gori Gerizimu Andronika; osim njih još i Menelaja, koji je opakije od drugih gospodovao svojim sugrađanima, a bio je osobito neprijateljski raspoložen prema Židovima. ²⁴ Posla i namjesnika Apolonija na čelu vojske od dvadeset i dvije tisuće ljudi, zapovjedi mu da sve odrasle pokolje, a žene i mladež proda. ²⁵ Kad je taj došao u Jeruzalem, pretvarajući se kao miroljubiv čovjek, pričekao do svetoga subotnjeg dana; tada, iskoristivši židovski počinak, zapovjedi svojim podređenima da izađu pod oružjem. ²⁶ Sve one koji su došli da vide smotru dade poubijati, a potom je, krstareći s naoružanim vojnicima po gradu, pogubio mnoštvo ljudi. ²⁷ Tada se Juda Makabej povuče sa desetak ljudi u

pustinju te su u gorama provodili život kao divlje zvijeri, hraneći se samo zelenjem da se čime ne bi onečistili.

6

¹ Nedugo potom posla kralj Atenjanina Geronta da Židove prisiljava da krše zakone otaca i da se više u svom životu ne ravnaju po Božjim zakonima; ² pa da oskvrne jeruzalemski Hram i pridijeli ga Olimpijskom Zeusu, a onaj na Gerizimu Zeusu Gostoljubivom, kako su to tražili stanovnici tog mjesta. ³ Narodu je bilo teško i nepodnosivo toliko zlo. ⁴ Pogani ispuniše Hram raspuštenošću i pijankama. Zabavljali su se s djevojčurama i u svetim se predvorjima upuštali sa ženama. Štoviše, u samu su unutrašnjost unosili koješta zabranjeno. ⁵ Žrtvenik su natovarili nedopuštenim žrtvama koje su zakoni branili. ⁶ Čak nije bilo dopušteno svetkovati subotu, niti slaviti djedovske svetkovine otaca, niti se uopće itko smio priznavati Židovom. ⁷ Naprotiv, silom su ih tjerovali na mjesečne žrtvene gozbe u spomen kraljeva rođendana, a kad se slavio Dionizov blagdan, morali su ovjenčani bršljanom izići u Dionizovu povorku. ⁸ Na Ptolemejev poticaj izišla je naredba da se i u susjednim helenskim gradovima jednako postupa sa Židovima, pa da i oni sudjeluju u obrednim gozbama, ⁹ a da se ubiju oni koji ne prihvaćaju helenskih običaja. Bilo je očito kakva je nevolja nastala. ¹⁰ Tako su bile izvedene pred sud dvije žene koje su obrezale svoju

djecu. Objesili su im dojenčad o dojke te su ih javno vodili gradom, a onda strmoglavili sa zidina. ¹¹ Drugi se sastajali u obližnjim spiljama da potajno svetkuju sedmi dan: prokazali su ih Filipu te ih zajedno spališe; iz poštovanja prema tome svetom danu, oni se nisu ni branili. ¹² One kojima će ova knjiga dopasti u ruke molim da zbog ovih nevolja ne klonu duhom; neka znaju da su se progonstva zbila ne na propast nego na popravak našeg naroda. ¹³ Znak je velike milosti kad se grešnici predugo ne puštaju nekažnjeni, nego ih namah stiže kazna. ¹⁴ Dok u drugih naroda Gospod strpljivo čeka da ih kazni onda kad prevrše mjeru grijeha, dotle je s nama odlučio drukčije postupiti; ¹⁵ ne čeka da nas kazni istom kad se već ispuni mjera naših grijeha. ¹⁶ Zato nam on nikad ne uskraćuje svog milosrđa niti svoj narod ostavlja, iako ga kažnjava nevoljama. ¹⁷ Neka je to dovoljno za opomenu. Nakon ovih nekoliko riječi nastavit ćemo kazivanje. ¹⁸ Eleazara, jednog od prvaka među pismoznancima, čovjeka već poodmakle dobi ali otmjene vanjštine, nagovorili su, silom mu otvarajući usta, da jede svinjetinu. ¹⁹ Ali je on više volio slavnu smrt nego sramotan život, pa sam dragovoljno pristupi mučilištu. ²⁰ Ali prije ispljunu ono što mu je bilo u ustima, kako treba da postupi svaki onaj koji se odlučno čuva onoga što nije dopušteno okusiti ni po cijenu ljubavi prema životu. ²¹ Oni koji su predsjedavali tome bezbožnom obrednom obroku, kako su odavna poznavali tog čovjeka,

uzeše ga nasamo nagovarati da sa sobom donese mesa koje smije uživati i koje je sam priprazio. Neka se samo pretvara da po kraljevoj zapovijedi jede od žrtvenog mesa. ²² Učini li tako, izbavit će se od smrti njihovim čovjekoljubljem, na koje ih obvezuje staro prijateljstvo. ²³ Ali on stvori plemenitu odluku, dostojnu svoje dobi i ugleda svoje časne starosti i sijede glave i besprijeckorna života sve od djetinjstva, a još većma dostojnu svetih zakona koje je postavio sam Bog: bez oklijevanja izjavi neka ga samo pošalju u Podzemlje. ²⁴ “Ne dolikuje našoj dobi pretvarati se, pa da mnogi mladići pomisle kako je Eleazar sa devedeset godina prešao na tuđinske običaje. ²⁵ Zbog svog pretvaranja da spasim ono malo prolaznog života, mogli bi i sami zastraniti, a ja bih tako na svoju starost navukao ljagu i sramotu. ²⁶ Jer, sve kad bih sada i umakao ljudskoj kazni, ni živ ni mrtav neću izbjeći rukama Svemogućega. ²⁷ A sada, junački se odričući života, pokazat ću se dostojnim svoje starosti ²⁸ i mladićima ostaviti plemenit primjer kako se za časne i svete zakone valja spremno i velikodušno izložiti smrti.” Nakon tih riječi odmah pristupi mučilištu. ²⁹ Oni koji su ga vodili, promijeniše dotadašnju naklonost u mržnju: njegove riječi činile im se ludošću. ³⁰ Kad je već pod udarcima umirao, uzdahnu i reče: “Gospodin, koji posjeduje sveto znanje, dobro zna da sam se mogao izbaviti od smrti, ali da na svom tijelu podnosim teške muke bičevanja jer u duši radosno sve to podnosim

u strahopoštovanju prema njemu.” ³¹ I tako je on preminuo i svojom smrću ostavio ne samo mladeži nego i većini naroda primjer hrabrosti i spomenik kreposti.

7

¹ Uhvatiše tako i sedmoricu braće zajedno s njihovom majkom. Kralj naredi da ih biju bičevima i volovskim žilama: htio ih je prisiliti da jedu zabranjeno svinjsko meso. ² Jedan od njih progovori u njihovo ime: “Što nas želiš pitati i od nas saznati? Radije ćemo umrijeti nego da prestupimo zakone svojih otaca!” ³ Izvan sebe od bijesa, kralj zapovjedi da se užare tave i kotlovi. ⁴ Kad ih užariše, zapovjedi da se, naočigled ostale braće i majke, odreže jezik onomu koji je u njihovo ime govorio, da mu se s glave oguli koža i odsijeku udovi. ⁵ Osakativši ga posvema, zapovjedi da ga još živa primaknu vatri i prže na tavi. Dok se para s tave širila nadaleko, drugi se uzajamno poticali s majkom da junački umru. ⁶ “Gospodin Bog gleda”, govorahu, “i zaista će nam se smilovati, kao što Mojsije objavljuje pjesmom koja svečano svjedoči: ‘I svojim ću se slugama smilovati.’” ⁷ Kad je prvi tako preminuo, dovedoše drugoga na mučenje. Pošto su mu s glave ogulili kožu s kosom, upitaše ga: “Hoćeš li jesti svinjetine prije nego ti ud po ud izmučimo tijelo?” ⁸ On odgovori jezikom svojih otaca: “Neću!” Zato su i njega podvrgli mučenju kao i prvog. ⁹ Izdišući reče: “Ti nam, zlikovče, oduzimaš sadašnji život, ali će

nas Kralj svijeta, zato što umiremo za njegove zakone, uskrisiti na život vječni.” ¹⁰ Poslije njega mučili su trećega. On spremno isplazi jezik kad su zatražili i hrabro pruži ruke. ¹¹ Junački reče: “Od Neba sam primio ove udove, ali ih zbog njegovih zakona prezirem i nadam se da ću ih od njega natrag dobiti.” ¹² I sam kralj i njegova pratnja zadiviše se hrabrosti mladića koji je prezirao muke. ¹³ Kad je taj preminuo, podvrgli su četvrtoga istim mukama. ¹⁴ Prije nego što je izdahnuo, reče ovo: “Blago onom koji umre od ruke ljudi, u čvrstoj nadi koju ima od Boga: da će ga Bog uskrisiti! A ti - za tebe nema uskrsnuća na život!” ¹⁵ Zatim dovedoše petoga i stadoše ga mučiti. ¹⁶ On upilji oči u kralja i reče: “Iako si smrtnan, imaš vlast nad ljudima i radiš što hoćeš. Ali ne misli da je Bog naš narod ostavio! ¹⁷ Samo čekaj, već ćeš vidjeti njegovu veliku moć: mučit će on tebe i tvoje sjeme!” ¹⁸ Poslije toga doveli su šestoga, koji pred smrt reče: “Ne zavaravaj se ludo; mi ovo trpimo zbog sebe jer smo sagriješili protiv svog Boga, i odatle nam sva ova strahota. ¹⁹ Ali nemoj misliti da ćeš izbjeći kazni ti koji se drsko boriš protiv Boga.” ²⁰ Nadasve vrijedna udivljenja i dostojna svijetle uspomene bijaše majka, koja je u jednom jedinom danu gledala smrt svojih sedam sinova: veledušno je to podnijela zato što se ufala u Gospodina. ²¹ Svakoga od njih poticala je jezikom otaca. Puna plemenitih osjećaja, ona je svoju ženstvenost oživljavala muškom hrabrošću. ²² Govorila im je: “Ne znam kako ste

nastali u mojoj utrobi, jer nisam vam ja darovala ni duh ni život niti vam tkivo složila. ²³ Zato će vam Stvoritelj svijeta, koji je stvorio ljudski rod i koji svemu daje početak, milosrdno vratiti i duh i život, jer vi sad ne marite za se iz ljubavi prema njegovim zakonima.” ²⁴ Antioh pomisli da ga ona omalovažava; u njezinim je riječima nazrijevao porugu. Kako je najmlađi još živio, on ga počeo ne samo riječima poticati nego mu se i zaklinjati i uvjeravati ga da će ga obogatiti i usrećiti, sprijateljiti će se s njim i povjeriti mu visoke službe ako se odrekne pradjedovskih predaja. ²⁵ Kako mladić za to nije ništa mario, kralj dozove majku i uze je nagovarati neka mladiću savjetuje da sebi spasi život. ²⁶ Poslije duga nagovaranja pristala je da savjetuje sina. ²⁷ Sagnula se k njemu pa je, zavaravajući okrutnog silnika, ovako progovorila jezikom svojih otaca: “Sinko moj, smiluj se meni koja sam te devet mjeseci nosila u utrobi i dojila te tri godine, zatim te othranila i podigla do sadašnje dobi i odgojila. ²⁸ Molim te, dijete, pogledaj nebo i zemlju i sve što je na njima i znaj da je sve to Bog načinio ni od čega i da je tako nastao i ljudski rod. ²⁹ Ne boj se toga krvnika, nego budi dostojan svoje braće i prihvati smrt, da te s tvojom braćom u vrijeme milosti opet nađem!” ³⁰ Tek što je svoje dorekla, mladić reče: “Što čekate? Ne pokoravam se kraljevoj zapovijedi, nego se pokoravam zapovijedi Zakona što ga našim ocima daje Mojsije. ³¹ A ti, začetniče svake zloće protiv Hebreja, nipošto nećeš izbjeći ruci Božjoj. ³² Mi trpimo

zbog svojih grijeha. ³³ Pa ako se živi Gospodin na trenutak na nas i razgnjevio, da nas pokara i pouči, on će se opet i pomiriti sa svojim slugama. ³⁴ A ti, bezbožniče, od svih ljudi najpoganiji, ludo se ne uznosi i ne uljuljavaj se ispraznim nadama dižući ruku protiv sinova Neba, ³⁵ jer još nisi izbjegao sudu Boga Svevladara, Svevida. ³⁶ Naša braća, pretrpjevši sada muku prolaznu za život neprolazni, pala su za Božji Savez, a ti ćeš već na sudu Božjemu primiti pravednu kaznu za svoju oholost. ³⁷ Ja sa svojom braćom za zakone otaca i tijelo i dušu rado predajem i molim Boga da se našem narodu naskoro smiluje, a tebe mukama i bičevima prinudi da priznaš da je on Bog jedini. ³⁸ Neka se napokon na meni i na mojoj braći zaustavi srdžba Boga Svevladara kojom se s pravom oborio na naš narod.” ³⁹ Sav izvan sebe, kralj se na ovoga razbjescio još i više nego na druge: napose je gorko osjećao tu porugu. ⁴⁰ Tako je i ovaj preminuo a da se nije okaljao, pun pouzdanja u Gospodina. ⁴¹ Posljednja je, poslije svojih sinova, umrla majka. ⁴² Toliko, evo, o obrednim gozbama i prekomjernim progonstvima.

8

¹ Juda Makabej i njegovi ljudi stali su krišom obilaziti sela te sazivati svoje rođake i prikupljati one koji su ostali vjerni židovstvu. I tako se skupilo kojih šest tisuća ljudi. ² Molili su Gospodina da pogleda narod od svih potlačen, da se smiluje Hramu koji oskvrnuše bezbožni

ljudi; ³ da se sažali na grad kojemu prijeti propast i opasnost da ga sravne sa zemljom; da usliši krv koja vapi k njemu; ⁴ da se spomene zločinačkog pokolja nejačadi; da osveti pogrde svoga Imena. ⁵ Kad je Makabej stao na čelo svoje vojske, pogani mu nisu mogli odolijevati budući da se Gospodinov gnjev preokrenuo u milosrđe. ⁶ Vršio je prepade na gradove i sela i spaljivao ih; zauzimao je pogodne položaje i neprijatelja često tjerao u bijeg. ⁷ Takve je navale najradije vršio pod plaštem noći. Glas o njegovu junaštvu pronosio se na sve strane. ⁸ Videći da taj čovjek u kratko vrijeme nezaustavno napreduje i sve više uspijeva, Filip zatraži pismeno od Ptolemeja, upravitelja Celesirije i Fenicije, da kraljevoj stvari pritekne u pomoć. ⁹ Taj izabra Patroklova sina Nikanora, jednoga od svojih prvih prijatelja, i posla ga smjesta, na čelu od najmanje dvadeset tisuća ljudi skupljenih od različitih naroda, da istrijebi sav židovski narod. Pridružio mu je Gorgiju, vojskovođu od zanata, vješta bojnim poslovima. ¹⁰ Nikanor je napose namjeravao da prodajom židovskih zarobljenika isplati kraljev danak od dvije tisuće talenata što ih dugovaše Rimljanima. ¹¹ Zato žurno pozva primorske gradove na prodaju židovskog roblja. Obeća ih devedeset za jedan talenat. Nije ni slutio kakva će ga kazna stići od ruke Svemogućega. ¹² Uto je Juda doznao za Nikanorov dolazak. Kad je svojim ljudima saopćio da se približava neprijateljska vojska, ¹³ pobjegoše kukavice i oni koji se nisu pouzdavali u Božju pravdu. ¹⁴ Drugi

pak prodaše sve što im je preostalo i zavapiše Gospodinu da ih izbavi od bezbožnoga Nikanora, koji ih je prodao još prije nego što je došlo do boja; ¹⁵ neka ih izbavi, ako i ne zbog njih samih, a ono zbog Saveza s njihovim ocima i zbog toga što se zovu njegovim svetim i veličanstvenim Imenom. ¹⁶ Kad je, dakle, Makabej prikupio oko sebe šest tisuća ljudi, stao ih je hrabriti da se ne plaše neprijatelja niti boje mnoštva pogana koji ih nepravedno napadaju nego neka se junački bore. ¹⁷ Neka imaju pred očima kako su oni zločinački osramotili Sveto mjesto i kako su zlostavljali i ruglu izvrgli Grad, a pradjedovske običaje uništili. ¹⁸ “Oni se uzdaju”, dodao je, “u oružje i smionost, a mi u Boga Svevladara koji jednim migom oka može oboriti naše napadače i sav svijet.” ¹⁹ Nabrojio im je slučajeve u kojima se Bog udostojao zaštititi njihove pretke: onaj što se zbio pod Sanheribom kad je poginulo stotinu osamdeset i pet tisuća ljudi, ²⁰ pa onaj u Babiloniji, u bici protiv Galaćana, gdje se borilo osam tisuća ljudi s pomoću četiri tisuće Makedonaca, i dok su Makedonci došli u škripac, onih samih osam tisuća, zahvaljujući pomoći s Neba, porazilo je stotinu i dvadeset tisuća neprijatelja i zadobilo velik plijen. ²¹ Kad ih je tim riječima osokolio i pripremio da za svoje zakone i za domovinu i poginu, razdijelio je svoju vojsku na četiri odreda. ²² Na čelo svakom odredu stavio je svoju braću: Šimuna, Josipa i Jonatana, i dao svakomu po tisuću i pet stotina ljudi. ²³ Osim toga, naredi Eleazaru da im

pročita Svetu knjigu, a onda je, davši im bojni zov: "S Božjom pomoću!" stao na čelo prvog odreda i napao Nikanora. ²⁴ Budući da im je Svemogući u boju bio suborac, pobili su preko devet tisuća neprijatelja, izranili i osakatili veći dio Nikanorove vojske i nagnali sve u bijeg. ²⁵ Zaplijenili su i novac onih koji su ih došli kupovati. Pošto su ih podugo tjeroali, vratili se natrag jer nisu imali vremena. ²⁶ Bilo je, naime, uoči subote, pa ih nisu dalje gonili. ²⁷ Pokupiše još neprijateljsko oružje i poskidaše plijen, a onda svetkovahu subotu, obilno hvaleći i slaveći Gospodina koji ih je tog dana izbavio i opet im počeo iskazivati svoju milost. ²⁸ Poslije subote podijelili su dio plijena žrtvama progonstva, pa udovicama i siročadi, a ono što je preostalo podijelili su među sobom i među svojom djecom. ²⁹ Završivši taj posao, okupiše se na zajedničku molitvu i zavapiše milosrdnom Gospodinu da se posve izmiri sa svojim slugama. ³⁰ U kreševu s Timotejevim i Bakidovim vojnicima pobili su ih dvadeset tisuća i osvojili vrlo visoke tvrđave. Velik plijen razdijelili su na dva jednaka dijela - jedan za sebe, drugi za žrtve progonstva, siročad i udovice - a ne zaboraviše ni staraca. ³¹ Zatim su brižno pokupili neprijateljsko oružje i pohranili ga na prikladnim mjestima. Što je od plijena preostalo, odnijeli su u Jeruzalem. ³² Ubili su vođu Timotejevih četa, čovjeka bezbožna, koji je Židovima nanio mnogo zala. ³³ Dok su u domovini slavili pobjedu, spalili su one koji su zapalili Sveta vrata, zajedno s Kalistenom,

koji bijaše utekao u neku kućicu. Tako je za svoje svetogrđe primio zasluženu plaću. ³⁴ A onaj trostruki zlikovac Nikanor, koji je doveo tri tisuće trgovaca da kupuju Židove, ³⁵ bio je Božjom pomoću ponižen od onih koje je najviše podcjenjivao: morao je skinuti svoju časničku odoru te je tako, po osamljenim putovima, poput odbjegla roba, stigao u Antiohiju - sretno umaknuvši, dok mu je sva vojska bila poražena. ³⁶ I on, koji je cijenom jeruzalemskih zarobljenika obećao platiti danak Rimljanima, sad je morao razglasiti da Židovi imaju Borca koji se za njih bori i da su Židovi upravo zato neranjivi što slijede zakone koje im je On postavio.

9

¹ U isto se vrijeme Antioh sramotno vraćao iz perzijskih krajeva. ² Bio je provalio u grad Perzepolis i pokušao opljačkati hram i zaposjesti grad. Ali se pučanstvo podiglo i pograbilo oružje, tako da se Antioh, jer su ga stanovnici te zemlje natjerali u bijeg, morao sramotno povlačiti. ³ Kad je došao do Ekbatane, saznao je što se dogodilo s Nikanorom i s Timotejevima. ⁴ Sav izvan sebe od jarosti, smišljao je kako da se i za uvredu onih koji su ga natjerali u bijeg iskali na Židovima. Zato je upravljaču kola zapovjedio da njegova bojna kola tjera bez prestanka, sve dok ne stignu. Ali se već nad njim nadvila kazna s Neba, jer je ovako oholo govorio: "Načinit ću od Jeruzalema, kad onamo

dodem, židovsko groblje.” ⁵ Ali Svevid, Gospodin Bog Izraelov, udari ga neizlječivom i nevidljivom bolešću. Čim je izgovorio onu riječ, spopade ga u crijevima nesnosna bol i strašne muke u utrobi. ⁶ Tako je bilo baš i pravo, jer on je utrobama drugih zadao mnoge i nečuvene muke. ⁷ On se ipak svoga divljaštva nije okanio, nego nadut od oholosti i rigajući plamen gnjeva na Židove, zapovjedi da se ubrza vožnja. Tada ispade iz kola u trku, koja su odštropotala dalje, a on u nesretnu padu poiščaši sve udove na tijelu. ⁸ On, koji je u svome nadljudskom razmetanju mislio da je kadar zapovijedati morskim valovima, on koji je umišljao da može mjeriti gorske vrhove, sad se našao zgruhan na tlu, odakle su ga zatim digli na nosila. Tako se svima očitovala na njemu Božja sila, ⁹ jer su crvi povrvjeli iz bezbožnikova tijela i sa živog mu tijela, u ljutim bolima, otpadalo meso te je smrad te gnjileži izazivao gađenje u svoj vojsci. ¹⁰ Malo prije mišljaše da dohvaća nebeske zvijezde, a sada ga više nitko, zbog nepodnošljiva smrada, nije mogao pratiti. ¹¹ Istom sada, sav skršen bolima, počeo popuštati u svojoj velikoj oholosti i pod Božjim bičem stao je dolaziti k pameti, jer su mu se od časa do časa povećavale boli. ¹² Kad više ni sam nije mogao podnositi vlastitog smrada, priznade: “Pravo je pokoravati se Bogu i neka se smrtnik s Bogom ne izjednačuje!” ¹³ Ali taj se zločinac molio Gospodaru u koga više nije bilo smilovanja. ¹⁴ Obećavao je da će Sveti grad, kamo se žurio da ga sravni sa zemljom

i pretvori u groblje, proglasiti slobodnim; ¹⁵ da će s Atenjanima izjednačiti sve Židove, koje inače nije smatrao dostojnima ni ukopa, nego vrijednima da se s njihovom djecom bace za hranu pticama grabilicama i divljim zvijerima; ¹⁶ da će najljepšim darovima ukrasiti sveti Hram, koji je prije oplijenio, i da će mu mnogostruko vratiti sve sveto posuđe, a troškove žrtvovanja podmirivati od svojih dohodaka; ¹⁷ i napokon da će i sam postati Židov i da će krstariti cijelim svijetom i naviještati Božju svemoć. ¹⁸ Ali kako mu boli nisu ništa popuštale, jer se na nj oborio pravedan sud Božji, u beznadnu stanju napisao je Židovima ovo pismo u kojem moli oprostjenje. Ono glasi ovako: ¹⁹ “Odličnim građanima Židovima kralj i upravitelj Antioh šalje pozdrav želeći im zdravlje i dobru sreću! ²⁰ Ako ste dobro vi i vaša djeca, ako vam poslovi idu od ruke, pun nade u Nebo ²¹ rado se spominjem vašeg štovanja i vaše blagonaklonosti prema meni. Na povratku iz perzijskih krajeva, pošto sam zapao u nepodnošljivu bolest, smatram potrebnim da se pobrinem za opće dobro. ²² Ne očajavam zbog svog stanja nego se čvrsto nadam da ću se iz bolesti izvući. ²³ Ipak, i moj je otac, kad je s vojskom polazio u gornje krajeve, odredio sebi nasljednika, ²⁴ da se, bude li neočekivanih događaja ili nepovoljnih glasova, državljani ne uzbunjuju, znajući kome je on prepustio upravu poslovima. ²⁵ Osim toga, znam kako obližnji vladaoci i susjedi našeg kraljevstva vrebaju priliku i čekaju da se što dogodi. Zato

sam za kralja odredio svoga sina Antioha, koga sam već više puta, polazeći u gornje krajeve, mnogima od vas povjerio i preporučio. I njemu sam, uostalom, napisao priloženo pismo.²⁶ Zato vas molim i zaklinjem da se sjetite dobročinstava koje sam vam svima pojedinačno učinio te da svoju dosadašnju blagonaklonost prema meni sačuvate i prema mome sinu.²⁷ Zaista sam uvjeren da će on savjesno slijediti moje nakane i blago i čovjekoljubivo postupati s vama.”²⁸ Tako je taj ubojica i hulitelj, poslije najužasnijih muka, kakve je znao zadavati drugima, najjadnije, u tuđoj zemlji, u pustim planinama završio život.²⁹ Njegovo je tijelo uzeo sa sobom Filip, njegov prijatelj od djetinjstva, koji se u strahu od njegova sina Antioha uputio u Egipat Ptolemeju Filometoru.

10

¹ Dotle je Makabej sa svojim drugovima, pod vodstvom Gospodinovim, opet zauzeo Hram i Grad. ² Srušili su žrtvenike što su ih po trgu sagradili tuđinci i uništili su posvećene gajeve. ³ Potom su očistili Hram i podigli drugi žrtvenik; onda su iskresali vatru iz kamena i tom vatrom, nakon prijekida od dvije godine, prinijeli žrtvu; ujedno su obnovili prinos kada, zapalili svjetiljke i izložili prinesene hljebove. ⁴ Kad su sve to izvršili, pali su ničice i stali moliti Gospodina da više nikada ne dopusti da padnu u takve nevolje, nego, ako kad i sagriješe, neka ih primjerno kazni, ali neka ih ne predaje bogohulnim i divljim narodima. ⁵ Čišćenje

Hrama palo je upravo na isti dan i mjesec u koji su ga pogani i oskvrnuli, na dvadeset i peti dan Kisleva. ⁶ Svetkovali su to razdragano osam dana, onako kao i Blagdan sjenica, sjećajući se kako su nedavno, na Blagdan sjenica, boravili u planinama i spiljama kao divlje zvijeri. ⁷ Zato su, noseći bršljanom ovite štapove, zelene grančice i palme, zahvaljivali hvalospjevima Onomu koji je sretno proveo očišćenje svoga Svetog mjesta. ⁸ Ujedno su javno zaključili i izglasali da sav židovski narod treba da te dane svake godine slavi. ⁹ Takve su, dakle, bile prilike u vrijeme smrti Antioha, nazvanog Epifana. ¹⁰ A sad ćemo izvijestiti o događajima s Antiohom Eupatorom, sinom onoga bezbožnika, sažimajući ukratko ratne nevolje. ¹¹ Kad je taj preuzeo kraljevstvo, postavio je na čelo državnih poslova nekog Liziju, glavnog upravitelja Celesirije i Fenicije. ¹² Ptolemej, nazvan Makron, prvi je sa Židovima postupao pravedno, pa je zbog nepravde koja im je bila nanesena nastojao njima upravljati miroljubivo. ¹³ Zato su ga neki prijatelji optužili Eupatoru, pa je svakom prilikom slušao kako ga nazivaju izdajicom zato što je ostavio Cipar koji mu je povjerio Filometor i što je prešao Antiohu Epifanu. Pa kad više časne vlasti nije mogao časno izvršavati, otrovom je sebi oduzeo život. ¹⁴ Kad je potom Gorgija postao upraviteljem tih predjela, skupljao je najamničku vojsku i svakom se prilikom zaraćivao sa Židovima. ¹⁵ U isto su vrijeme Idumejci, gospodari tvrđava na dobrim položajima, dodijavali Židovima te su,

prihvaćajući izbjeglice iz Jeruzalema, nastojali održati ratno stanje. ¹⁶ Makabej i njegovi drugovi, pošto su se okupili na molitvu i Boga molili da im bude saveznik, krenuše protiv tih idumejskih tvrđava. ¹⁷ Udarivši snažno, osvojiše te položaje i suzbiše sve one koji su se borili na bedemima. Pobili su sve na koje su naišli, tako da ih je palo ne manje od dvadeset tisuća. ¹⁸ Kako je najmanje devet tisuća ljudi pobjeglo u dvije dobro utvrđene kule, a sa sobom su imali sve što je potrebno da se izdrži opsada, ¹⁹ Makabej ostavi Šimuna i Josipa sa Zakejem i njegovima, njih dovoljan broj za opsadu, a sam ode u druga mjesta, gdje je bila veća potreba. ²⁰ Ali Šimunove ljude, pohlepne za novcem, potkupiše neki što su se onamo sklonili, tako te oni, primivši sedamdeset tisuća drahma, pustiše neke da uteknu. ²¹ Kad su Makabeju javili što se dogodilo, on skupi narodne vođe i optuži krivce da su za novce prodali svoju braću jer su pustili da pobjegnu neprijatelji. ²² Zato ih je dao pogubiti kao izdajice, a onda odmah zauze obje kule. ²³ Sretan u oružju, pobi u obadvije tvrđave preko dvadeset tisuća ljudi. ²⁴ Timotej, koga su Židovi prije porazili, skupi mnogo stranih četa, sabra znatan broj azijskih konjanika i krenu na Judeju misleći da će je oružjem osvojiti. ²⁵ Kad se približavao, Makabej i njegovi ljudi stadoše zazivati Boga, posuvši glave prahom i pripasavši oko bokova kostrijet. ²⁶ Padnuvši ničice na podnožju žrtvenika, molili su Boga da im bude milostiv: da bude neprijatelj njihovih

neprijatelja, protivnik njihovih protivnika, kako to objašnjava Zakon. ²⁷ Kad su završili molitvu, pograbiše oružje, prilično se odmaknuše od grada i zaustaviše pred neprijateljem. ²⁸ Upravo u cik zore pograbiše se. Jednima je zalog uspjeha i pobjede, osim hrabrosti, bilo uzdanje u Gospodina, a drugi su vodstvo boja stavili samo u junaštvo. ²⁹ Kad se razmahalo kreševno, protivnicima se ukaza s neba pet krasnih ljudi na konjima sa zlatnim uzdama; oni stadoše na čelo Židovima. ³⁰ U isto vrijeme uzeše Makabeja među se da ga štite svojim oružjem i čuvaju neranjena, dok su na protivnike bacali strelice i munje, tako da su ih zablijestili i smeli te se oni raspršiše u najvećem neredu. ³¹ Bi tada pobijeno dvadeset tisuća i pet stotina pješaka i šest stotina konjanika. ³² Timotej pobježe u vrlo utvrđeno mjesto zvano Gezer, kojim je upravljao Hereja. ³³ Makabej i njegovi srčano su ga opsjedali četiri dana. ³⁴ Uzdaajući se u čvrstoću mjesta, oni koji bijahu ondje užasno su psovali i sipali bestidnosti. ³⁵ Kad je peti dan počelo svitati, dvadeset mladića iz Makabejeve vojske, pone-seno gnjevom zbog onih psovki, jurnu na zid muški hrabro i u divljem žaru pobi svakoga na koga naiđe. ³⁶ Jednako su na opsjednute navalili i drugi s protivne strane. Zažegli su kule i, raspirivši lomače, žive sažgali one bogohulnike. Drugi razbiše vrata, pustiše unutra ostalu vojsku i zaposjedoše grad. ³⁷ Timoteja, koji se sakrio u neku nakapnicu, zaklaše zajedno s njegovim bratom Herejom i Apolofanom. ³⁸ Pošto obaviše

posao, počese himnama i zahvalnicama slaviti Gospodina koji je Izraelu iskazao veliku dobrotu i dao mu pobjedu.

11

¹ Malo zatim kraljev skrbnik i rođak Lizija, koji je bio na čelu državnih poslova, vrlo teško podnoseći posljednje događaje, ² skupi kojih osamdeset tisuća pješaka i svekoliko svoje konjaništvo te krenu na Židove, u nakani da Grad učini grčkim naseljem ³ i da Hram, poput svetišta poganskih naroda, podloži porezu i svake godine prodaje svećeničku čast. ⁴ Nije nimalo mislio na Božju moć: zanjelo ga mnoštvo njegovih pješaka i tisuće konjanika te osamdeset njegovih slonova. ⁵ Upade u Judeju i približi se Betsuru, utvrđenu mjestu, udaljenu kojih pet stadija od Jeruzalema, te ga ljuto pritisnu. ⁶ Kad Makabej i njegovi doznaše da Lizija opsjeda tvrđave, počese plakati i liti suze, moleći Gospodina da Izraelu pošalje dobrog anđela da ga spasi. ⁷ Nato Makabej prvi pograbi oružje i potače druge da se zajedno s njim izlože pogibli i pomognu svojoj braći. Puni žara, srnuše zajedno. ⁸ Dok su se još nalazili blizu Jeruzalema, ukaza im se na čelu konjanik u bijelim haljinama koji je vitlao zlatnim oružjem. ⁹ Tada se svi zajedno zahvališe milosrdnom Bogu i toliko se ohrabriše da su bili spremni probosti ne samo ljude nego i najdivljije zvijeri i probiti željezne zidove. ¹⁰ Kretali su naprijed u bojnom redu sa suborcem koji im je milošću Gospodnjom stigao s neba.

¹¹ Zagnaše se na neprijatelje kao lavovi, oboriše jedanaest tisuća pješaka i tisuću i šest stotina konjanika, a ostale natjeraše u bijeg. ¹² Većina se spasila, ali ranjeni i razoružani. Sam se Lizija spasio sramotnim bijegom. ¹³ Lizija nije bio nerazuman; razmišljao je o porazu koji je pretrpio i uvidio je da su Hebreji nepobjedivi jer im je suborac svesilni Bog. ¹⁴ Zato im poruči da pod svim pravednim uvjetima pristanu na mir, a on će kralja sklonuti da im postane prijatelj. ¹⁵ Makabej pristade na sve što je Lizija predlagao, jer mu bijaše stalo do općeg dobra. A sam kralj odobri sve što je Makabej preko Lizije za Židove pismeno zatražio. ¹⁶ Pismo što ga je Lizija pisao Židovima glasilo je ovako: “Lizija pozdravlja židovski narod! ¹⁷ Vaši poslanici Ivan i Apsalom predali su mi niže prepisanu ispravu, preporučujući njezin sadržaj. ¹⁸ Ja sam nato izvijestio kralja o onom s čime ga je trebalo upoznati, i on je odobrio sve što je bilo prihvatljivo. ¹⁹ Ako se, dakle, budete i dalje blagonaklono odnosili prema državnim probicima, ja ću ubuduće nastojati da poradim za vaše dobro. ²⁰ Ujedno sam vašim i svojim izaslanicima naložio da s vama rasprave o pojedinostima. ²¹ Da ste zdravo! Godine sto četrdeset i osme, dvadeset i četvrtoga Dioskora.” ²² Kraljevo je pismo glasilo ovako: “Kralj Antioh pozdravlja brata Liziju. ²³ Naš se otac preselio k bogovima, a mi želimo da nam se u kraljevstvu svatko nesmetano bavi svojim poslovima. ²⁴ Čuli smo da Židovi ne prihvaćaju helenskih običaja moga oca, nego

vole svoj poseban način života i traže da im se dopusti da se ravnaju po posebnim zakonima.

²⁵ Želeći, dakle, da i taj narod bude nesmetan, odlučujemo da im se vrati Hram, tako da mogu slobodno živjeti po običajima svojih predaka.

²⁶ Zato će biti dobro da im pošalješ poslanike koji će s njima sklopiti ugovor, pa da se, znajući za našu odluku, raspoloženi i radosni late svojih poslova.” ²⁷ Kraljevo pismo židovskom narodu glasilo je ovako: “Kralj Antioh pozdravlja židovsko starješinstvo i ostale Židove.

²⁸ Nadamo se da ste dobro, kako vam i želimo. I mi smo zdravi. ²⁹ Menelaj nam je saopćio da se želite vratiti svojim domovima. ³⁰ Svima onima koji se kućama vrate do tridesetog Ksantika bit

će zajamčena nekažnjivost. ³¹ Židovi će se služiti svojom posebnom hranom i zakonima kao i prije. Neka se nikome od njih više nikako ne

dosaduje zbog pogrešaka učinjenih iz neznanja. ³² Ujedno vam šaljem Menelaja da vas umiri.

³³ Da ste zdravo! Godine sto četrdeset i osme, petnaestog Ksantika.” ³⁴ A i Rimljani su Židovima poslali pismo, koje glasi ovako: “Kvint Memije,

Tit Manilije i Manije Sergije, rimski poslanici, pozdravljaju židovski narod. ³⁵ Mi pristajemo na ono što vam je dopustio kraljev rođak Lizija. ³⁶ O

onome pak što je on smatrao da treba predložiti kralju na potvrdu - odmah dobro razmislite i pošaljite nam smjesta nekoga da bismo to mogli

izložiti onako kako odgovara, jer putujemo u Antiohiju. ³⁷ Zato se požurite i pošaljite ljude da i mi doznamo vaše mišljenje. ³⁸ Da ste zdravo!

Godine sto četrdeset i osme, petnaestog dana mjeseca Dioskora.”

12

¹ Kad su sklopili ugovore, Lizija se vrati kralju, a Židovi se latiše poljskih radova. ² Ali mjesni upravitelj Timotej i Genejev sin Apolonije, pa i Jeronim i Demofon, kojima se pridružio i Cipranin Nikanor, nisu Židovima dali ni mira ni pokoja. ³ Uto su Jopljani izvršili veliko nedjelo. Pozvali su svoje sugrađane Židove sa ženama i djecom na pripremljene lađe kao da im ništa zlo ne spremaju. ⁴ Na temelju javnoga gradskog zaključka, Židovi se odazvaše, jer im bijaše stalo do mira, a nisu ni naslućivali ikakvo zlo. Izvedoše ih na morsku pučinu i potopiše najmanje dvije stotine. ⁵ Čim je Juda doznao za okrutnost izvršenu nad njegovim sunarodnjacima, obavijesti o tome svoje ljude; ⁶ zazvavši Boga, pravednog suca, navali na ubojice svoje braće. Noću zapali pristanište i spali lađe te pobi one koji su se onamo sklonili. ⁷ Budući da je mjesto bilo zatvoreno, otišao je s namjerom da se vrati i istrijebi sve Jopljane. ⁸ Kad je doznao da i Jamnijci namjeravaju jednako postupiti sa svojim sugrađanima Židovima, ⁹ navali noću na njih i zapali im pristanište s lađama, tako da se bljesak vatre vidio sve do Jeruzalema, udaljena dvije stotine i četrdeset stadija. ¹⁰ Kad su odande odmakli devet stadija, na pohodu protiv Timoteja, navališe na njih Arapi, njih najmanje pet tisuća pješaka i pet stotina konjanika.

¹¹ Zametnu se žestoka bitka, u kojoj su Judini vojnici s pomoću Božjom pobijedili. Pobijeđeni nomadi zamoliše Judu za mir. Obećali su da će mu dati stoku i u drugome mu biti na korist. ¹² Juda, držeći da će mu zaista moći u mnogome biti od pomoći, pristade na mir s njima; dadoše si desnice pa se povukoše pod šatore. ¹³ Potom navali na grad Kaspin, utvrđen nasipima i okružen bedemima, a naseljen pučanstvom najrazličitijih narodnosti. ¹⁴ Njegovi su se građani pouzdavali u čvrste zidove i zalihu hrane, pa su se drsko vladali prema Judinim ljudima, rugali im se, psovali, svašta nepristojno govorili. ¹⁵ Judini ljudi zazvaše velikog Gospodara svijeta, koji je bez zidodera i naprava u Jošuinu vrijeme oborio Jerihon, i divlje nasrnuše na zid. ¹⁶ Zauzevši s Božjom voljom grad, izvršiše neopisiv pokolj, tako da se obližnje jezero, dva stadija široko, činilo kao da je puno krvi koja je u nj tekla. ¹⁷ Odmakavši odande sedam stotina i pedeset stadija, dođoše u Harak, k Židovima zvanim Tubijanci. ¹⁸ U tim krajevima nisu, doduše, zatekli Timoteja, jer je odande otišao neobavljena posla, ali je na jednom mjestu ostavio snažnu posadu. ¹⁹ Tada Makabejevi zapovjednici Dositej i Sosipater krenuše onamo i pobiše ljude koje je Timotej ostavio u tvrđavi, njih više od deset tisuća. ²⁰ Nato je Makabej svoju vojsku rasporedio na kohorte i odredio im zapovjednike, pa navali na Timoteja, koji je oko sebe imao stotinu i dvadeset tisuća pješaka i dvije tisuće pet stotina konjanika. ²¹ Kad je

Timotej doznao da dolazi Juda, najprije otposla ženu, djecu i opremu u mjesto zvano Karnion. To je mjesto bilo neosvojivo i teško pristupačno, jer su onamo vodili sami tijesni klanici. ²² Čim se pojavila prva Judina kohorta, neprijatelja spopade strava. Ulijevala im je strah pojava Onoga koji sve vidi. Udariše u bijeg na sve strane, tako da su se često međusobno ranjavali, probadali se vlastitim mačevima. ²³ Juda ih je žestoko gonio i probadao te zlikovce: pobi ih do trideset tisuća. ²⁴ Sam pak Timotej dopade u šake Dositejevim i Sosipatrovim ljudima. Tada ih uze vrlo prepredeno moliti da ga otpuste živa, jer da kod njega ima mnogo njihovih roditelja i braće te bi ih moglo zadesiti kakvo zlo. ²⁵ Kad ih je napokon uvjerio svečanim obavezama da će te ljude vratiti žive i zdrave, pustiše ga - da spase svoju braću. ²⁶ Juda krenu na Karnion i Atargatis i pobi dvadeset i pet tisuća ljudi. ²⁷ Pošto je ove pobijedio i uništio, pošao je s vojskom i na utvrđeni grad Efron, u kojem bijaše Lizanija s četama najrazličitijih narodnosti. Kršni mladići poredani pred zidovima borili se snažno, a unutra bilo je mnogo bojnih naprava i zaliha bacača. ²⁸ Ali zazvavši u pomoć Sve-mogućega koji svojom moći lomi neprijateljske snage, Židovi osvojiše grad i pobiše u njemu oko dvadeset i pet tisuća stanovnika. ²⁹ Podigavši se odande, uputiše se protiv Scitopolisa, koji je od Jeruzalema udaljen šest stotina stadija. ³⁰ Ali su ondje naseljeni Židovi posvjedočili da su stanovnici Scitopolisa s njima vrlo prijazni te

su ih u teškim vremenima susretljivo primali. ³¹ Juda i njegovi zahvališe im, potičući ih da se i ubuduće pokažu blagonakloni prema njihovu narodu. Stigoše u Jeruzalem nešto prije Blagdana sedmica. ³² Poslije blagdana Pedesetnice udariše na idumejskog vojskovođu Gorgiju. ³³ Taj je izišao sa tri tisuće pješaka i četiri stotine konjanika. ³⁴ U boju pade izvjestan broj Židova. ³⁵ Neki Dositej, konjanik iz redova Tubijanaca, čovjek hrabar, uhvati Gorgiju. Držeći ga za plašt, silom ga je vukao da prokletnika zarobi živa; ali na nj naletje neki trački konjanik i odsiječe mu ruku u ramenu. Gorgija pobježe u Marisu. ³⁶ Kako su se Ezdrinovi ljudi od dugog vojevanja izmorili, Juda zamoli Gospodina da im u boju bude pomoćnik i vođa. ³⁷ Potom jezikom otaca zaklikta što mu grlo dade i zapjeva hvalospjeve te nenadano napade Gorgijine ljude i natjera ih u bijeg. ³⁸ Sabravši vojsku, Juda se uputi u grad Odolam. Kako je upravo osvanuo sedmi dan, ondje se prema običaju očistiše i proslaviše subotu. ³⁹ Sutradan su došli Judini ljudi - jer je već bio posljednji čas - da pakuju tjelesa onih što su pali i da ih pokopaju uz njihove rođake u grobovima otaca. ⁴⁰ Tu su pod odjećom svakoga mrtvacu našli predmete posvećene jamnijskim idolima, što Zakon Židovima zabranjuje. Tako je svima postalo jasno da je to uzrok njihove smrti. ⁴¹ Zato su svi stali blagoslivljati Gospodina, pravednog suca koji otkriva ono što je sakriveno. ⁴² Zatim se pomoliše da bi se počinjeni grijeh sasvim oprostio. Plemeniti Juda opomenu vo-

jnike da se čuvaju čisti od grijeha, jer sad vide što je zbog grijeha zadesilo one koji su pali. ⁴³ Nato je sabrao oko dvije tisuće srebrnih drahmi i poslao u Jeruzalem da se prinese žrtva okajnica za grijeh. Učinio je to vrlo lijepo i plemenito djelo jer je mislio na uskrsnuće. ⁴⁴ Jer da nije vjerovao da će pali vojnici uskrsnuti, bilo bi suvišno i ludo moliti za mrtve. ⁴⁵ K tome je imao pred ovima najljepšu nagradu koja čeka one koji usnu pobožno. Svakako, sveta i pobožna misao. Zato je za pokojne prinio žrtvu naknadnicu da im se oprostite grijesi.

13

¹ Godine sto četrdeset i devete dočuli su Judini ljudi da Antioh Eupator dolazi s mnoštvom vojske na Judeju ² i da je s njime njegov skrbnik Lizija, upravitelj državnih poslova; i da svaki ima grčku vojsku od stotinu i deset tisuća pješaka, pet tisuća i tri stotine konjanika, dvadeset i dva slona i tri stotine bojnih kola, opremljenih srpovima. ³ Njima se pridružio i Menelaj, vrlo prepredeno potičući Antioha, ne zato što bi svojoj domovini želio sreću, nego u nadi da će se održati na vlasti. ⁴ Ali Kralj kraljeva raspiri Antiohov gnjev na zlikovca, jer je Lizija kralju obrazložio da je Menelaj krivac svemu zlu. Zato Antioh zapovjedi da ga odvedu u Bereju i ondje pogube prema mjesnom običaju. ⁵ U tom se mjestu nalazi kula visoka pedeset lakata, puna pepela, a na njoj je naprava koja se okreće naokolo i odasvud sunovraćuje u pepeo. ⁶ Tu se mora popeti krivac svetogrdne

pljačke ili kakvih drugih velikih zločina da ga odande strmoglave u smrt. ⁷ Takva je smrtna kazna zadesila tog nevjernika Menelaja a da ga nisu ni pokopali. ⁸ I to s pravom; sagriješio je mnogo protiv žrtvenika, kojega je i oganj i pepeo svet, i zato ga je stigla smrt u pepelu. ⁹ U to se primicao kralj, premećući u glavi najokrutnije nakane kako bi Židovima napakostio još gore nego njegov otac. ¹⁰ Kad je Juda za to saznao, odredio je da narod danju i noću zazivlje Gospodina, da i sad kao nekoć pritekne u pomoć onima kojima prijeti pogibao da ih liše Zakona, domovine i svetog Hrama ¹¹ te da ne dopusti da puk koji je malo odahnuo opet padne pod vlast bogohulnih naroda. ¹² Kad su svi zajedno izvršili taj nalog, zaklinjući milosrdnog Gospodina suzama i postovima, prostrti ničice tri dana zaredom, Juda ih ohrabri i pozva da se sprema. ¹³ Potom je sa starješinama odlučio da ne čekaju, nego da iziđu i s Božjom pomoći riješe stvar prije nego kraljeva vojska upadne u Judeju i zauzme grad. ¹⁴ Prepustivši, dakle, pothvat Stvoritelju svijeta, potaknu svoje drugove da se za zakone, Hram, Grad, domovinu i ustanove junački bore na život i smrt, pa se utabori kod Modina. ¹⁵ Davši tada svojim bojni zov: "Božja je pobjeda!", noću s najboljim poizbor momcima napade kraljev šator; pobi u taboru oko dvije tisuće ljudi, a njegovi ljudi probodoše najvećega slona i njegova upravljača u kućici. ¹⁶ Ispuniše sav tabor stravom i metežom pa se pobjedonosno povukoše. ¹⁷ Kad je počela

svitati zora, sve je bilo gotovo, jer je Gospod pomogao i štitio Judu. ¹⁸ Kad je kralj iskusio židovsku hrabrost, pokuša varkama napadati njihove položaje. ¹⁹ Približi se snažnoj židovskoj tvrđavi Betsur, ali je bio odbijen, svladan, pobijeđen. ²⁰ Juda je opsjednutima slao što im je bilo potrebno. ²¹ Ali je neki Rodok iz židovske vojske neprijateljima odao tajne. Pronašli su ga, uhvatili i smaknuli. ²² Kralj je i drugi put poveo pregovore s onima u Betsuru, ponudio im mir, prihvatio uvjete pa se povukao; a zatim napade Judu i njegove ljude, ali bi poražen. ²³ Kad je doznao da je Filip, koga je postavio za državnog upravitelja u Antiohiji, podigao bunu, usplahirio se pa stade opet pregovarati sa Židovima; prihvati njihove uvjete i zakletvom se na njih obveza. Poslije izmirenja prinese žrtvu, počasti Hram i nadari Sveto mjesto. ²⁴ Dobro je primio Makabeja i postavio ga za namjesnika od Ptolemaide do zemlje Gerenijaca. ²⁵ Ode u Ptolemaidu, ali se njezini građani nisu slagali s ugovorom; negodovali su zbog nekih stavaka i tražili da se ponište. ²⁶ Tada se na besjedište pope Lizija. Branio je nagodbu kako je najbolje znao; uvjeri stanovnike, umiri ih i pridobi, a onda se vrati u Antiohiju. Tako se završio kraljev vojni pohod i uzmak.

14

¹ Poslije tri godine saznali su Juda i njegovi ljudi da je Seleukov sin Demetrije s jakom vojskom i brodovljem doplovio u luku Tripolis,

² zavladao zemljom i pogubio Antioha i njegova skrbnika Liziju. ³ Neki Alkim, koji je prije bio veliki svećenik a poslije se u vrijeme pobune svojevolumno okaljao, videći da se nikako ne može održati i da mu je posve onemogućen pristup k svetom žrtveniku, ⁴ pođe godine sto pedeset i prve kralju Demetriju i donese mu zlatnu krunu i palmu, i k tome maslinove grančice koje se običavaju prikazivati u Hramu. Inače tog dana nije učinio ništa više. ⁵ Ali kad ga je potom Demetrije pozvao u vijeće i upitao kakvo je raspoloženje i koje su nakane Židova, on iskoristi tu priliku za svoje lude namjere i odgovori: ⁶ “Židovi koji se zovu Hasideji, a kojima je na čelu Juda Makabej, vode neprestano ratove i dižu bune te ne daju da se kraljevstvo naužije blagostanja. ⁷ Zato sam ja, lišen pradjedovske časti, to jest velikog svećeništva, došao ovamo, ⁸ jer su mi na srcu u prvom redu kraljevska prava, a u drugom naši sugrađani, jer zbog nepromišljenosti spomenutih ljudi sav naš narod trpi nemalu štetu. ⁹ Kad sve to potanko saznaš, o kralju, po svojoj blagoj čovjekoljubivosti koju gojiš prema svima, udostoj se pobrinuti za dobro naše zemlje i našega naroda, kojemu prijeti pogibao sa svih strana. ¹⁰ Jer dok Juda živi, ne može država uživati mira.” ¹¹ Čim je to izgovorio, ostali kraljevi prijatelji, neprijateljski raspoloženi prema Judi, još većma uzeše podjarivati Demetrija. ¹² On odmah dozva Nikanora, koji je zapovijedao odredom slonova, te ga imenova upraviteljem

Judeje i posla ga ¹³ s nalogom da Judu pogubi a njegove ljude rastjera te da Alkima postavi za velikog svećenika veličanstvenog Svetišća. ¹⁴ Oni pogani koji bijahu pred Judom iz Judeje pobjegli pridružiše se hrpimice Nikanoru, jer su mislili da će se nezgode i nesreće Židova okrenuti u njihovu korist. ¹⁵ Kad su Židovi čuli za Nikanorov dolazak i za navalu pogana, posuli su se prašinom i stali se moliti Onome koji je dovijeka uspostavio svoj narod i koji se uvijek vidljivim znakovima zauzima za svoju Baštinu. ¹⁶ Na nalog svog zapovjednika odmah krenuše odande i sukobiše se s njima kod mjesta Desaua. ¹⁷ Judin brat Šimun uhvati se s Nikanorom, ali, iznenađen neočekivanim dolaskom protivničkih četa, pretrpje malen neuspjeh. ¹⁸ Ipak se Nikanor bojavao da odluči krvlju, jer je čuo o junaštvu Jude i njegovih, o njihovoj neustrašivosti u bojevima za domovinu. ¹⁹ Zato je poslao Posidonija, Teodota i Natatiju da Židovima predlože i prihvate mirovne ponude. ²⁰ Ispitavši dublje te prijedloge, zapovjednik ih priopći svojim vojnicima; pokazalo se da su jednodušni i da pristaju na nagodbu. ²¹ Uglavili su dan kada će se zapovjednici sastati na istom mjestu. Tada su sa svake strane došla po jedna bojna kola te su postavili počasne stolice. ²² Juda je na prikladnim mjestima razmjestio naoružane ljude spremne ako bi neprijatelji iznenada što vjerolomno pokušali. Lijepo su se sporazumjeli. ²³ Nikanor se zadržao u Jeruzalemu, ne čineći ništa nepravedno. Štoviše, otpustio je ljude

koji se bijahu okupili oko njega. ²⁴ Judu je neprestano imao uza se, jer je u srcu osjećao sklonost prema tom čovjeku. ²⁵ Nagovorio ga da se oženi i da ima djecu. Juda se oženio, živio u blagostanju i nauživao se života. ²⁶ Kad je Alkim vidio njihovu međusobnu sklonost i shvatio da su sklopili ugovor, otišao je Demetriju i rekao mu da Nikanor ima izdajničke namjere, jer je Judu, protivnika njegova kraljevstva, imenovao nasljednikom. ²⁷ Nato se kralj razgnjevi: razjaren klevetama tog nitkova, napisa Nikanoru pismo i poruči mu da zbog nagodbe veoma negoduje; i zapovjedi mu da mu odmah u Antiohiju pošalje Makabeja okovana. ²⁸ Kad je to stiglo Nikanoru, zbunio se, jer mu bijaše teško da pogazi nagodbu s čovjekom koji nije ništa kriv. ²⁹ Ali kako nije bilo moguće usprotiviti se kralju, vrebao je prigodu da taj nalog izvrši lukavštinom. ³⁰ Makabej je ipak zamijetio da se Nikanor hladnije vlada prema njemu i da ga susreće grublje nego što je običavao te nasluti da ta hladnoća nije dobar znak. Zato skupi oko sebe mnogo svojih pristalica i stade izbjegavati Nikanora. ³¹ A ovaj, videći kako ga je čovjek vješto nadmudrio, pođe u uzvišeni i sveti Hram upravo kad su svećenici prinosili obredne žrtve i zapovjedi da mu predaju tog čovjeka. ³² Kako su mu oni pod zakletvom izjavljivali da ne znaju gdje je čovjek koga traži, ³³ on podiže desnicu prema Hramu i zakle se ovako: “Ako mi ne predate Judu svezana lancima, spravit ću to Božje svetište sa zemljom, raskopat ću

žrtvenik te ću na istome mjestu podići divan hram Dionizu.” ³⁴ Rekavši to, ode. Tada svećenici podigoše ruke prema nebu i zazvaše Onoga koji je uvijek branio naš narod: ³⁵ “O ti Gospodaru komu ništa ne treba, tebi se svidjelo da se Hram u kojem prebivaš nalazi među nama. ³⁶ Zato sad, sveti Gospodaru svake svetosti, sačuvaj dovijeka neoskrvnjen ovaj Dom koji je nedavno očišćen.” ³⁷ Uto Nikanoru optužiše Razisa, jednog od jeruzalemskih starješina, čovjeka koji je ljubio svoje sugrađane i bio na vrlo dobru glasu, pa su ga zbog njegove dobrote nazivali ocem Židova. ³⁸ On je već u prvim vremenima pobune bio okrivljen zbog židovstva te se tijelom i dušom najpostojanije izložio za židovstvo. ³⁹ Stoga je Nikanor, da pokaže svoju otvorenu nesklonost prema Židovima, poslao preko pet stotina vojnika da ga uhvate, ⁴⁰ jer nije sumnjao da će nestanak tog čovjeka za Židove značiti težak udarac. ⁴¹ Kad je, dakle, rulja već gotovo osvojila kulu i jurišala na ulazna vrata, kad je već bio izdan nalog da se podmetne vatra i vrata zapale, Razis se, opkoljen odasvud, baci na vlastiti mač. ⁴² Radije je htio časnog poginuti nego dopasti u bezbožničke ruke da podnosi uvrede nedostojne njegove plemenitosti. ⁴³ Ali kako se u bojnoj žurbi nije smrtno pogodio, a rulja na vrata prodirala unutra, odvažno otrča na zid te se junački strmoglavi na rulju. ⁴⁴ Kako su se svi odmah razmakli, pade usred praznine. ⁴⁵ Još dišući, ponesen gnjevom, ustade sav obliven krvlju i unatoč teškim ranama potrča kroz rulju

te stade na strmu pećinu. ⁴⁶ Već posve bez krvi, istrže sebi utrobu uhvativši je objema rukama te je baci na rulju, moleći Gospodara života i duha da mu je jednom opet vrati. Tako je preminuo.

15

¹ Kad je Nikanor doznao da se Juda i njegovi nalaze u području Samarije, odlučio je da ih bez ikakve opasnosti napadne na dan počinka. ² Židovi koji su ga prisilno slijedili opomenuše ga: “Nemoj ih tako divljački i barbarski zatirati, nego poštuj dan što ga je Onaj koji bdi nad svime napose posvetio.” ³ Tada ih taj trostruki zlikovac upita postoji li na nebu vladalac koji je zapovjedio da se svetkuje dan subotnji. ⁴ Kad su mu oni izjavili: “Postoji živi Gospod, Vladalac na nebu, koji zapovjedi da se svetkuje sedmi dan”, ⁵ on odgovori: “A ja sam vladalac na zemlji i ja zapovijedam da se pograbi oružje i da se izvrše kraljevski poslovi.” Ipak mu nije uspjelo da izvrši svoju zločinačku odluku. ⁶ Dok se Nikanor u krajnjoj razmetljivosti nadimao te odlučio da plijenom, otetim Judi i njegovima, podigne zajednički spomenik, ⁷ Makabej se opet postojano i nepokolebljivo uzdao da će mu Gospodin priteći u pomoć. ⁸ Hrabrio je svoje ljude neka se ne plaše navale pogana, nego neka se sjete pomoći što su je od Neba već primili i nadaju se da će im i sada Svemogući udijeliti pobjedu. ⁹ Osokolivši ih riječima Zakona i Proroka, podsjetivši ih na bojeve što su ih već bšili, učvrsti ih u hrabrosti. ¹⁰ Kad im je tako

osmjelio srca, još ih upozori kako pogani okreću vjerom i krše zakletvu. ¹¹ Pošto je tako svakoga od njih naoružao manje pouzdanjem u štitove i koplja a više smjelošću i pobudnim riječima, ispriča im vjerodostojan san, viđenje, a oni mu se svi obradovali. ¹² Evo što je vidio: bivši veliki svećenik Onija, čovjek dobar i čestit, skroman u ophođenju, blage ćudi, otmjen u govoru, od djetinjstva vičan svakoj krepости, podigao ruke i molio za svu židovsku zajednicu. ¹³ Zatim se Judi ukazao i čovjek vremešan i častan, čudesna i veličanstvena dostojanstva. ¹⁴ Tada Onija progovori: "Ovo je ljubitelj svoje braće koji se mnogo moli za narod i za sav Sveti grad - Božji prorok Jeremija." ¹⁵ Nato Jeremija pruži desnicu i Judi preda zlatan mač. Predajući mu ga, reče: ¹⁶ "Prihvati ovaj sveti mač: Božji je dar, njime ćeš slomiti neprijatelje!" ¹⁷ Obodreni tim lijepim Judinim riječima, što su mogle nadahnuti junaštvom i mlada srca ispuniti muževnošću, Židovi odlučiše da se i ne utabore, nego da odmah navale i junački, u borbi prsa o prsa, sve riješe, budući da su Grad i svetinje i Hram bili u opasnosti. ¹⁸ Nisu se toliko zabrinjavali za žene, djecu, braću i rođake, koliko ih je morio najveći i prvi strah - strah za posvećeni Hram. ¹⁹ Ali je i one koji su ostali u gradu obuzimala velika tjeskoba: bili su u strahu zbog bitke na otvorenom polju. ²⁰ Svi su iščekivali ishod bitke: neprijatelj se već bio sabrao i svrstao za boj, slonove su doveli na prikladna mjesta, a konjanike razmjestili na krilima. ²¹ Makabej

vidje to veliko mnoštvo, raznovrsnu opremu i strašnu pojavu slonova. Podiže ruke k nebu i zazva čudotvorca Gospodina, jer je znao da on pobjede ne dijeli prema oružju nego prema tomu koga smatra dostojnim. ²² Zazvao je ovako: “Ti si, o Gospodaru, za judejskog kralja Ezekije poslao svog anđela, koji pobi sto osamdeset i pet tisuća Sanheribovih ljudi. ²³ Zato, o nebeski Vladaru, pošalji i sad ispred nas dobra anđela da sije strah i trepet! ²⁴ Jakom mišicom svojom udari one koji, huleći, izadoše da napadnu tvoj sveti narod!” Tako je završio molitvu. ²⁵ Dok su se Nikanorove čete primicale uz jeku truba i bojne pjesme, ²⁶ Judini se ljudi sukobiše s neprijateljem uz vapaje i molitve. ²⁷ Boreći se rukama a moleći se srcima Bogu, oborili su ne manje od trideset i pet tisuća ljudi, obradovani očevidnom Božjom pomoći. ²⁸ Kad su se poslije boja veselo vraćali, opaziše Nikanora gdje leži u bojnoj opremi. ²⁹ Podiže se vika i nasta metež, a oni uzeše slaviti Svemogućega jezikom svojih otaca. ³⁰ Nato Juda, koji se tijekom i dušom bacio u prve redove za svoje sugrađane i koji je prema svojim sunarodnjacima gajio mladenačku blagonaklonost, zapovjedi da Nikanoru odsijeku glavu i ruku u ramenu i odnesu ih u Jeruzalem. ³¹ I sam je onamo pošao, sazvao svoje sunarodnjake i svećenike te stao pred žrtvenik. Tada posla po one u Tvrđi: ³² pokaza im glavu zločinačkog Nikanora i ruku koju taj hulitelj bijaše drzovito podigao protiv svetog Doma Svevladara. ³³ Odrezavši

jezik bezbožnog Nikanora, naredi da se komad po komad dade pticama i da se pred Hramom objesi njegova luđačka ruka. ³⁴ Svi su tada, upravivši oči nebu, blagoslivljali Gospoda koji se očitovao: “Blagoslovljen bio Onaj koji je svoje Prebivalište sačuvao neoskvrnjeno!” ³⁵ Juda objesi Nikanorovu glavu na Tvrđu, da svima bude na vidiku kao očevidan znak pomoći Gospodnje. ³⁶ Svi jednodušno zaključiše da se taj dan nipošto ne zaboravi, nego da se slavi trinaestog dana dvanaestog mjeseca, koji se aramejskim jezikom zove Adar, uoči dana Mordokajeva. ³⁷ Budući da je s Nikanorom dokončano te su Hebreji od tog vremena zavladaali gradom, ja ću ovim završiti svoju povijest. ³⁸ Ako sam je dobro i vješto sastavio, ispunila mi se želja. Ako li slabo i osrednje, učinio sam što sam mogao. ³⁹ Jer kao što je štetno piti samo vino ili samu vodu, dok je vino pomiješano s vodom tečnije i ugodnije, tako se i pravilno raspoređen prikaz sviđa ušima onih koji knjigu slušaju. Time završavam. #THE UNBOUND BIBLE (www.unboundbible.org) #name Ukrainian: NT (P.Kulish, 1871) #filetype Unmapped-BCVS #copyright #abbreviation #language ukr #note #columns orig_book_index orig_chapter orig_vers e orig_subverse order_by text

Sveta Biblija
The Holy Bible in the Croatian language, translated
by Ivan Šarić Sarajevo

Public Domain

Language: Hrvatski (Croatian)

2019-12-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source
files dated 17 Dec 2019

814ebc92-1eb7-5ca7-a82b-7435e80342a7